

### III. Nederlandse medeklinkers

Het Standaardnederlands kent 19 medeklinkers. Deze kunnen worden onderverdeeld op basis van de *manier* van articulatie, de *plaats* van articulatie en de *stemgeving* (stemhebbend of stemloos). Hieronder staat een enigszins gesimplificeerd overzicht van de Nederlandse medeklinkers met horizontaal de manier van articulatie en verticaal de plaats van articulatie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen obstruenten – medeklinkers waarbij de luchtstroom wordt gehinderd door vernauwing van mond- of keelholte – en sonoranten – waarbij luchtstroom nauwelijks wordt gehinderd.

|                                              | Obstruent              |                           | Sonorant              |                         |           |
|----------------------------------------------|------------------------|---------------------------|-----------------------|-------------------------|-----------|
|                                              | Plosief<br>(plofklank) | Fricatief<br>(wrijfklank) | Nasaal<br>(neusklank) | Liquida<br>(vloeiklank) | Glijklank |
| Labiaal<br>(bij de bovenlip)                 | /0/ /1/                | /2/ /v/                   | /3/                   |                         | /4/       |
| Alveolair<br>(tandkas)                       | /5/ /d/                | /6/ /z/                   | /7/                   | /l/ /8/                 |           |
| Palataal<br>(harde<br>gehemelte)             |                        |                           |                       |                         | /j/       |
| Velair/Uvulair<br>(zachte<br>gehemelte/huig) | /9/                    | /ɣ/ /10/                  | /11/                  |                         |           |
| Glottaal                                     |                        | /h/                       |                       |                         |           |

**Vraag 1.** Hieronder volgt de weergave van de klanken van de Nederlandse medeklinkers volgens het Internationaal Fonetisch Alfabet<sup>1</sup> met daarbij een of meer voorbeelden.

|                                     |                             |                                  |
|-------------------------------------|-----------------------------|----------------------------------|
| [b] <b>brood</b>                    | [j] <b>jaar, project</b>    | [s] <b>citaat, sik, vakantie</b> |
| [d] <b>draai</b>                    | [l] <b>loop, halen, bal</b> | [t] <b>toon, noot, paard</b>     |
| [f] <b>fiets, loof, kalasjnikov</b> | [m] <b>mond, boom</b>       | [v] <b>vol</b>                   |
| [ɣ] <b>geel, gooi</b>               | [n] <b>neus, baan</b>       | [w] <b>water</b>                 |
| [x] <b>licht, school</b>            | [ŋ] <b>tong</b>             | [z] <b>zand</b>                  |
| [k] <b>kan, contact, Qatar</b>      | [p] <b>pot, stoep, heb</b>  |                                  |
| [h] <b>heet</b>                     | [r] <b>rood, staren</b>     |                                  |

Geef nu bij de 11 getallen uit het schema aan welke klank daarbij hoort. Om je te helpen zijn enkele medeklinkers in het schema al ingevuld en wordt het antwoord bij 0 op het antwoordblad gegeven.

**Vraag 2.** In het Nederlands bestaat een lettergreep uit drie delen: een onset ('aanzet'), een nucleus ('kern') en een coda ('staart'). Zoals je kunt zien in het onderstaande overzicht moet alleen de nucleus in elke lettergreep van het Nederlands voorkomen. De klanken zijn weer volgens het Internationaal Fonetisch Alfabet opgeschreven.

<sup>1</sup> Een alfabet dat taalkundigen gebruiken om dezelfde klanken in verschillende talen op dezelfde manier te schrijven.

|      | onset ('aanzet') | nucleus ('kern') | coda ('staart') |
|------|------------------|------------------|-----------------|
| boek | /b/              | /u/              | /k/             |
| is   | -                | /ɪ/              | /s/             |
| na   | /n/              | /a/              | -               |
| ei   | -                | /ɛi/             | -               |

Als je ze één keer gebruikt, kun je met de klanken /k/, /l/, /m/ en /e/ in totaal 24 verschillende lettercombinaties maken. Bij de eerste letter heb je namelijk 4 mogelijkheden, bij de tweede 3, bij de derde 2 en bij de laatste 1 mogelijkheid.

- Welke van die 24 lettercombinaties vormen bestaande woorden? Schrijf al deze woorden op.
- Welke van die 24 lettercombinaties bestaan niet, maar zouden wel Nederlandse woorden *kunnen* zijn? Licht je antwoord toe met een vergelijkbaar geschreven woord waaruit blijkt dat de medeklinkercombinatie in jouw vierletterwoord kan voorkomen in het Nederlands.

**Vraag 3.** In het eenlettergrepige woord *klomp* is *kl-* de aanzet, *o* de nucleus en *-mp* de coda. Voor elk van deze lettergreepdelen gelden beperkingen. Zo is *kl* een prima aanzet, maar geen goede coda. Andersom is *lk* een uitstekende coda (*melk*), maar een onmogelijke onset (*\*lkem*).

- Met welke andere *medeklinker* kun je de /l/ in Standaardnederlands allemaal combineren in de **onset** van een woord? De /l/ mag daarbij zowel de eerste als de tweede medeklinker zijn. Geef bij elke combinatie een voorbeeld van een woord waarbij dat het geval is.
- Met welke andere *medeklinker* kun je de /l/ in Standaardnederlands allemaal combineren in de **coda** van een woord? De /l/ mag daarbij zowel de eerste als de tweede medeklinker zijn. Geef bij elke combinatie een voorbeeld van een woord waarbij dat het geval is.

**Vraag 4.** Zowel de *onset* als de coda van een woord kunnen bestaan uit één klank of uit meerdere klanken.

- Bedenk een **bestaand** Nederlands woord van één lettergreep met zoveel mogelijk *klanken* (dus niet letters!) in de onset én in de coda.
- Verzin een **bestaanbaar** woord van één lettergreep met zoveel mogelijk *klanken* (dus niet letters!) in de onset én in de coda.

*Auteur: Roland de Bonth*